

Üle linna laotus sügavsinine suvetaevas. Naine palus taksojuhil sõita väikese ringiga. Saint-Lazare'i raudteejaamast võtsid nad suuna lõunasse, Seine'i poole. Kui neil ühel ristmikul tuli peatuda, keris ta akna lahti ja kuulis rikkis summutite plärinat, paigalt võtvate masinate tõrtsatusi, liiklust suunavate politseinike vilet, bussi läbilõikavat tuututamist, ajalehepoisi hõikeid tänavanurgalt. Helisid, mis kõlasid ta kõrvus nagu muusika ja millest ta oli puudust tundnud. Alles nüüd mõistis ta, kui väga.

Sõidu jätkudes nägi ta, kuidas üks elegantselt riidetatud noor naine kõnniteel seisvale treppredelile astus ja käe graatsiliselt kübaraserva juurde tõstis. Tema ümber sebis tosinkond meest kaamerate ja reflektoritega – ei mingit kahtlust, ta oli jälle tagasi moepealinnas. Bist-roode ees, allatõmmatud markiiside all istuti marmorlaudade ümber ja vesteldi, rüübates samal ajal kohvi või veini. Siin sõlmiti suhteid, pühendati üksteist saladustesse või aeti äriasju.

Takso sõitis üle Haussmanni bulvari, ühe Pariisi nooblima ostu-tänavale, kus päevase kleidi eest tulnuks välja käia õpetaja aastapalk ja tikandiga taskuräti eest õmblejanna kuuteenistus. Jalakäijad möödusid mõõdukal sammul kunstipäraselt dekoreeritud vaateakendest või astusid pungil ostukottidega välja moe ja ilu pühakodadest. Inimesed liikusid kergejalgselt ning nende sammude rütm näis järgivat mingit nende sisimas helisevat melodiat.

Nüüd ületas auto Madeleine'i väljaku, möödudes kirikust, mille fassaad meenutas antiikset templit, ja nad jõudsid Royale'i tänavale. Naise pilk langes liivakivikarva hoonele ja ta naeratas, meenutades oma esmakordset viibimist selles linnas, mil ta ei võinud veel aimagi, mis saatusel tema jaoks varuks võiks olla.

Concorde'i väljakult keeras taksojuht paremale Cours-la-Reine'i suunas. Kaldapealsel kõrgete pärnade all promeneerisid käsikäes armastajapaarid. Vanemad daamid kõnnitasid oma koeri, hoides ühes käes rihmaotsa, teises avatud sirmi, et varjata end lõõskava päikese eest. Kortsunud panamakübaratega mehed viibutasid loiult loksuva Seine'i kohal õngeritvu. Taamal kõrgus Eiffeli torni terasskelett, mille nägemine pani ta südame endiselt kiiremini põksuma.

Jätnud seljataha Trocadéro aiad, pööras taksojuht Seine'ist eemale ja lähenes nüüd Henri Martini avenüüle. Mingi äkilise mõtte ajal palus naine taksojuhil peatuda, surus talle rahatähe pihku ja võttis oma kohvri. Ta tahtis viimase jupi teest jalgsi minna. Üksi. Omaenese tempos.

Aegamisi astus ta võimsate kastanite all edasi, möödus laugelt kaarjate ärklitega mitmekorruselistest elumajadest, mille filigraansete rõdupiirete ümber väänlesid roniroosid. Ühel aknalual lesis kass ja kissitas vastu päikest uniselt silmi.

Jõudnud Jules Sandeau bulvarile, kiirendas ta sammu. Nüüd tõttas ta piki tänavat edasi nii kiiresti, kui jalad võtsid, tundmata kohvri raskust käes ega kõnnitee konarusi taldade all. Hingeldades jäi ta seisma maja ees numbriga seitse ja asus võtit otsima.

Juba välisuksel võttis teda vastu tuttav bergamoti-, jasmiini- ja sandlipuu lõhn. Ta sulges silmad, hingas sügavalt sisse ja teadis – nüüd oli ta kodus.

Esimene jagu

Teeleminek

Célestine hammustas mahlakat mandlikooki, mille tädi talle rongile teemoonaks kaasa oli andnud. Madeleine Dufouril oli olnud raske oma mehe ainukest vennatütart teele saata. Ometi mõistis ta Célestine'i otsust – pärast kõike seda, mis oli juhtunud. Tema abikaasa Gustave oli siiski viimse hetkeni püüdnud Célestine'i veenda oma plaanist loobuma.

„Sa oled normandialane, Célestine, sinu koht on siin, rannikul. Ükski korralik tüdruk ei lähe omal tahtel sellesse patupessa, mille nimi on Pariis! Ükskord sa veel rentsliis lõpetad!” oli ta prohvetlikult kuulutanud.

Ometi läks Célestine nüüd vastu oma elu esimesele suurele seiklusele. Hajevil pilgul vaatas ta kupeeaknast välja ja nägi laiuvate põldude ja puuviljaistandustega hilissügisest maastikku mööda libisemas. Kauguses seletas silm üksikuid talusid. Üle poole teekonnast oli seljataha jäänud ning kahe tunni pärast pidi ta pärale jõudma.

Ta tõmbas mantlitaskust tuttava kirja ja silus hallikat paberit. Kui mitu korda oli ta oma kunagise kooliõe Marie saadetud ridu lugenud. Kaks ja pool aastat oli möödunud päevast, kui nad teineteist viimati nägid, enne kui sõbratar koos perega enam kui saja kilomeetri kaugusele Normandia kagunurka elama asus.

Pariis, 27. oktoober 1946

Mu armas Célestine!

Kui väga oleksin ma soovinud Su pulma tulla! Kahjuks sain Su kutse liiga hilja, nii et enam polnud kuidagi võimalik reisi ette võtta.

Sa torkasid oma punaste juustega meie klassis alati kõige enam silma, pole mingi ime, et Sa esimesena abiellusid – pealegi oma

kahekümne esimesel sünnipäeval. Kirjutad, et Su mees Albert saab kunagi päranduseks õunapuustanduse. Küllap oled väga õnnelik.

Mul on Sulle palju uudiseid: jätsin oma uue koduküla Aubignyga jumalaga ja läksin Pariisi. See oligi põhjus, miks ma Su kirja õigel ajal kätte ei saanud. Vanematega oli küll kõvasti ütlemist, nagu isegi arvata võid. Aga ma tulin ikkagi ära. Nüüd ärkan igal hommikul oma väikeses ärklitoas, täis kannatamatut ootust, ja küsin endalt, milliseid üllatusi mulle uus päev kaasa toob.

Pariislased kasutavad igat võimalust, et elu nautida. Ilusa ilmaga istuvad nad päevad läbi Champs-Élysées' bistroodes ja joovad veini. Õhtuti aga käivad restoranides, kunstinäitustel ja teatris või tantsivad ballidel. Justkui tahaksid kõike tasa teha, mida see neetud sõda neil mitme aasta kestel teha ei lasknud.

Sa pead mulle tingimata külla tulema, Célestine! Kindlasti pole Su Albertil midagi selle vastu. Siis vaatame linna, kus on nii palju avastada. Kõigepealt sõidame liftiga Eiffeli torni otsa ja vaatame linna ülevalt poolt. Siis teeme paadituuri Seine'il. Joome mõnes kohvikus kakaod ja ma olen kindel, et Sa hakkad Pariisi armastama.

Nüüd pean aga minema. Ma töötan siit mõne minuti tee kaugusel õllerestoranis ettekandjana ja kohe algab minu vahetus. Eile tegi üks kunde, väga kena noormees, mulle õlle välja. Võib-olla tuleb ta täna jälle ...

Kallistan Sind ja loodan, et me Sinuga õige pea kohtume!

Je t'embrasse.

Sinu Marie

Sügavalt ohatas voltis Célestine kirja kokku ja pistis tagasi mantlitaskusse. Ah, Marie, ja tema süütu teadmatus ... Aga kuidas saanukski sõbranna nende ridade kirjutamise ajal teada midagi viimastest sündmustest?

Valuliselt kerkisid Célestine'i silme ette mälopildid, mis teda päevade viisi kuni uinumiseni jälitasid. Ta nägi üht noort naist sombusel septembrihommikul vanast kardinariidest enda ömmeldud pruutkleidis Genêts' perekonnaseisuameti ees ema ootamas. Ema seelikuserv oli enne perekonnaseisuametisse minekut mingi majauksest välja turritava pinna külge kinni jäänud ning vajas veel kiiret nõelumist. Kui tüdruk koju jooksis, et ema takka kiirustada, lebas too pärani silmi ja ristseliti magamistoa põrandal. Lahkunu oli Laurianne Dufour, tema palavalt armastatud ema, ja noor naine pruutkleidis – tema ise.

Nuukstatades tõmbas Célestine varrukast taskuräti, pühkis pisara silmanurgast ja püüdis mõtteid olevikku tagasi tuua. Lõppude lõpuks oli ta teel Pariisi, et minevik seljataha jätta. Lapsepõlv ja noorus, ema ootamatu surm – ja ka Albert, mees kelles ta nii sügavalt pettus ... Konduktor läks vagunist läbi ja andis teada, et reis jõuab lõpule. „Järgmine peatus Montparnasse. Palume kõigil väljuda!”

Pariisi pinnal esimesi samme astudes tundis Célestine kerget peapööritust. Üksteise kõrval rööbastel saabuvate ja väljuvate rongide läbilõikavad viled kaikusid tal kõrvus. Võimsate mustade vedurite korstendest kerkisid aurupahvakud hallide pilvedega kaetud sügis-taevasse. Lõputu inimmass vooris perroonil igasse suunda. Korra müksas keegi Célestine'i kohvriga põlveõndlasse, siis tundis ta kellegi küünarnukki oma ribide vastas.

Kogu see inimhulk ajas talle hirmu peale ja pani teda perroonil kõrge metallist samba juurest kaitset otsima. Ta tõusis kikivarvule ja sirutas kaela õieli. Kuidas pidi ta selles segadikus oma sõbranna üles leidma? Marie oli saatnud telegrammi ja teatanud, et tuleb jaama vastu. Veerand tundi ootas Célestine kannatamatult, tundes, kuidas higi voolama hakkas. Siis aga surus ta oma kärsituse maha. Vahest pidi Marie mõnd haigestunud kolleegi asendama ega saanud seetõttu õigel ajal töölt tulema.

Küllap ma oskan ka üksi kohale minna, julgustas Célestine iseennast ja sammus läbi jaamahoone, mille katuseviil oli kõrgem kui

ükskõik missuguses kirikus, kuhu ta seni oli sisse astunud. Ka siin oli elav tunglemine. Igast kaarest kostis kõrvu võõraid keeli, võis näha musta, pruuni ja kollase nahavärviga inimesi, justkui oleks kogu maailm siia kokku voolanud. Ajalehepoisid vanamoelistes põlvpükstes ja rohmakates saabastes vedasid kaenlas lehevirnua ja hõikusid valjul häälel löövamaid pealkirju. Üks kaupmees pakkus oma kandelaualt kuld kollaseid läikivaid nupsusaiu. Kusagilt bistroost kostis akordioniheliseid ja tungis ninna meelitavat kohvilõhna, nagu seda võivad anda üksnes ehtsad kohvioad. Need olid toidukaartide ajal suur defitsiit.

Muljete küllusest rabatuna jäi Célestine seisma ja tõmbas hinge. Mitmekorruselistest liivakivikarva hoonetest ääristatud jaamaesise väljaku ümber vurasid tihedalt üksteise järel autod ning jalg- ja mootorrattad. Iga sõidukijuht püüdis endale tuututamise või kella-kõlistamisega teed vabaks teha. Nii lärmaka ja tormakana ei olnud Célestine endale pealinna ette kujutanud. Ettevaatlikult astus ta kõnnitee äärde ja jäi kõhklevalt seisma. Kuidas pidi ta säärase liikluse juures tervena üle tänava saama?

Kaks noormeest astusid julgelt sõiduteele, rehvide kiunudes pidurdas üks auto, ning mõlemad jõudsid igat masti kahe- ja neljarattaliste sõidukite vahelt läbi põigeldes teisele poole tänavat. Naerdes lehvitasid nad Célestine'ile ja julgustasid teda neile järgnema.

Tema aga seisis nagu naelutatult paigal ega söandanud jalgagi sõiduteele tõsta. Vaimusilmas nägi ta end juba auto alla jäänuna asfaldil lebamas, ja oli nutu äärel. Miks ometi oli ta nõnda ülepeakaela kodunt minema tormanud, kaasas vaid kohver, milles polnud suurt midagi peale mõne riidehilbu ja pesutüki, soovituskirja töö saamiseks ja tema lemmikkirjaniku Germaine Mercier' kolme raamatu? Korruga tundus talle, nagu kuuleks ta veel oma lelle teda suurlinna ohtude eest tungivalt hoiatamas.

Otse tema ees peatus auto. Juht keris aknaklaasi alla ja Célestine nägi nikkelpillide ja ruudulise soniga keskealise mehe sõbralikku nägu.

„Kas vajate taksot, *mademoiselle*?”

Kergendatult noogutas ta oma päästjale. Kuid otsekohe pugesi hinge kahtlus. Kas tohtis seda võhivõõrast meest üleüldse usaldada? Siis aga võttis ta julguse kokku, istus taksosse ja ütles juhile Marie aadressi Montmartre'i linnajaos.

Sellal kui taksojuht läbi tiheda liikluse manööverdas, vaatas Célestine põksuva südamega aknast välja. Ta nägi puudest ääristatud bulvareid, kus inimesed jalutasid, allalastud markiisidega imposantseid hotellihooneid, mille ees seisis livreedes portjeed, jagades saabuvatele ja lahkuvatele külalistele kummardusi, avaraid väljakuid monumentidega kõrgete soklite otsas ja vett sülgavaid purskkaeve. Naised kandsid küll ikka veel sõjaväemantlitest õmmeldud kitsalõikelisi kleite, kuid muidu ei olnudki säravas linnapildis kuigivõrd märgata, et Pariis oli alles kahe aasta eest olnud sõjatandriks.

Kõhedusega meenutas Célestine, kuidas ta koos perega neljakümne neljanda aasta augustis hinge kinni hoides raadio ees oli istunud ja keelust hoolimata BBC prantsuskeelset programmi kuulanud. Hitleri käsul tulnuks Pariis maatasta teha. Selleks olid kõigi tähtsate sildade ja südalinnas asuvate suurte valitsushoonete juurde paigutatud lõhkeainelaadungid – millest saadi küll alles tagantjärele teada. Et nende pealinn pärast sakslaste kapituleerumist peaaegu tervena oli pääsenud, selles nägid paljud prantslased ikka veel sula selget imet.

Kui Célestine Clichy väljaku lähedal Caproni tänaval majja number neli sisenes, lõi talle ninna praetud sibulate lõhn. Trepikoda oma hallide laiguliste seintega oli vaid kasinalt valgustatud. Marie oli kirjutanud väikesest korterist ärklikorrusel, ja nõnda astus Célestine mööda kulunud krägisevaid trepiastmeid ülespoole kuni viienda korruseni. Messingikarva ukseksildil seisis: M. Tourenne. Célestine'il langes kivi südamele. Ta pani kohvri käest ja vajutas kellanupule, kuid seest ei kostnud mingit kõpsu. Ta helistas veel teist ja kolmandatki korda ning surus isegi kõrva vastu ust. Haudvaikus.

Taeva pärast, kus see Marie küll võis redutada? Ta ei olnud jaama vastu tulnud, nagu oli lubanud. Kodus teda ka ei olnud ... Célestine tõmbas sügavalt hinge. Kas tal tuleb võõras linnas esimene öö võõrastemajas mööda saata? Mõte sellele, mis see maksma võiks minna, pani tal südame pööritama. Kuid siis kuulis ta trepil samme. Ta kummardus üle käsipuu vaatama ja nägi pontsakat naisekuju tumehallis mantlis, pea ümber punane villane sall, trepist üles tulemas.

„Célestine, kas see oled sina?” See hääli oli talle tuttav! Kergendusohkega langes Célestine Marie käte vahele ja hingas sisse tema rasket magusat parfüümi. Ta embas sõbrannat nagu jaksas ja tundis endasse tulvamas uut jõudu.

„Tere tulemast Pariisi, Célestine! Oojaa, sa oled ju veelgi kõhnemaks jäänud seitsaati, kui me viimati nägime. Kuidas sa siis juba siin oled? Mina teadsin, et tuled alles homme.”

Célestine vabastas end embusest ja raputas imestunult pead. „Saabun kolmapäeval, kolmeteistkümnendal novembril kell neli pärast lõunat – nii ma sulle telegrammiga teatasin.”

„Kas tõesti? Siis ajasin ma küll midagi sassi ...” Marie keeras ukse lukust lahti ja pani tule põlema. „Anna andeks, mul on veel koristamata.”

Pisike korter koosnes ühestainsast toast. Vasakut kätt nägi Célestine ülesteigemata voodit ja kõrget tumedat riidekappi ovaalse peegeluksega. Väikese ärkliakna all seisid marmorist bistroolaua ääres kaks mustaks lakitud tooli. Paremal seinä ääres oli pliit, samasugune nagu neil kodus Genêts's, selle kõrval valamü ja kiiva kiskuvate ustega puhvetikapp. Marie kummardus ja korjas kiiresti sukad, sukahoidja ja särgi põrandalt üles.

„Tualett ja kraanikauss on pool korrust allpool. Ma panen vahepeal ahju kütte ja teen meile midagi süüa. Sul on pärast pikka reisi kindlasti kõht tühi.”

Veidi aja pärast istusid sõbratarid laua taga, ees leivakäärud ja juustutükk, ning rüüpasid värskelt tõmmanud ürditeed. Kortsus

kulmul vaatas Marie sõbranna poole, kõhkles natuke, kuid sõandas siis pärida:

„Näen, et oled puha mustas, Célestine ... Kas su perest on keegi surnud?”

Korrapealt puhkes Célestine nutma ega saanud enam kuidagi pidama. Nüüd pääsesid temast täie hooga valla kõik pisarad, mida ta oma onu ja tädi ees oli hoolega püüdnud tagasi hoida.

„*Maman* ... minu sünnipäeval, mis oleks ju pidanud olema ka mu pulmapäev ...” ütles ta läbi nuuksete.

Marie istus ta kõrvale, võttis tal ümbert kinni ja silitas pead. „Vae-seke, mul polnud ju sellest aimugi ... Las need pisarad tulla. Ma saan su valust hästi aru.”

Toetanud pea Marie õlale, nuuksus ja luksus Célestine, kuni tundis, et ta silmist ei tule enam piiskagi.

„Kindlasti toetab su mees sind sel raskel ajal, eks ole?” küsis Marie kaastundlikult.

Célestine ohkas vaevatult. „Albertist räägin ma homme. Olen praegu kohutavalt väsinud.” Ta haigutas mitu korda ja hoidis lauaservast kinni, et toolilt mitte maha kukkuda.

Marie hüppas püsti, võttis riidekapist teki ja padja ning soputas need kohevile. Kui Célestine veidi aja pärast sõbranna kõrval kitsal voodil lamas, tundis ta kehas tinast raskust. Ta oli Pariisis, ja ta ei olnud üksi. Marie südamlikkus ja mõistev olek pakkusid talle lohutust ja lootust. Homme algab tal uus elu.